

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті мен экономикалық факультеттің 20-жылдығына орай ұйымдастырылған
«Қаржы, есеп, басқару және туризм салаларындағы заманауи экономикалық мәселелер»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
7 сәуір 2016ж.

СБОРНИК ТРУДОВ
международной научно-практической конференции
«Современные экономические проблемы в области финансов, учета, управления и туризма»,
посвященной 20-летию Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева и экономического факультета
7 апреля 2016г.

PROCEEDINGS
of the international scientific-practical conference
“Modern economic problems in the field of finance, accounting, management and tourism”
dedicated to the 20-th anniversary of the L.N. Gumilyov Eurasian National University and the Economic Faculty
7 April, 2016

Астана, Қазақстан
Astana, Kazakhstan

УДК 336: 338.48 (063)

ББК 65.261

Қ 41

Редакционная коллегия:

Декан экономического факультета, д.э.н., профессор Макыш С.Б.,

Заместитель декана по научной работе, к.э.н., и.о. доцента Бакирбекова А.М.

Профессор кафедры «Туризм», д.э.н. Сыздыкбаева Б.У.

Заведующий кафедрой «Туризм», к.э.н., доцент Дуйсембаев А.А.

Заведующий кафедрой «Менеджмент», д.э.н., профессор Толысбаев Б.С.

Заведующий кафедрой «Учет, аудит и анализ», к.э.н., доцент Алибекова Б.А.

Заведующий кафедрой «Финансы», д.э.н., профессор Садвокасова К.Ж.

Заведующий кафедрой «Экономика», к.э.н., асс. профессор Рахметулина Ж.Б.

Заведующий кафедрой «Экономическая теория и антимонопольное регулирование», к.э.н., доцент Бабланов Т.К.

Қ41 Қаржы, есеп, басқару және туризм салаларындағы заманауи экономикалық мәселелер: Халық. ғыл.-тәжіриб. конф. еңбектер жинағы _ **Современные экономические проблемы в области финансов, учета, управления и туризма:** Сб. материалов межд. науч.-практ. конф. _ Proceedings of the international scientific-practical conference **“Modern economic problems in the field of finance, accounting, management and tourism”**. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2016 _ Астана: Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2016 _ Astana, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2016.

ISBN 978 – 601 -301 – 677 - 1

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының еңбек жинағында қаржы, есеп, басқару және туризм салаларындағы заманауи экономикалық мәселелері қарастырылған.

В сборнике материалов международной научно-практической конференции рассмотрены экономические проблемы в области финансов, учета, управления и туризма.

Economic issues in the fields of finance, accounting, management and tourism are covered in the international scientific-practical conference collection of materials.

УДК 336: 338.48 (063)

ББК 65.261

ISBN 978 – 601 -301 – 677 – 1

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2016

© Евразийский Национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2016

© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2016

Таким образом, процесс оценки готовой продукции имеет важное значение, а выбор метода оценки обременен сложностями производственной деятельности предприятия.

ЕСЕП ҒЫЛЫМ НЕГІЗІНДЕ

Жұмағалиева Ж.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Астана қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: zhansaya77@mail.ru

Ғылыми жетекшісі: аға оқытушы Аленова Б.Л.

XIX ғасыр ортасында есеп объектісі ретінде шаруашылық өмір фактілері емес, олар туралы ақпарат алынды. Есептің әр түрлі теориялары пайда болып, бухгалтерлік есеп туралы ғылым тәжірибені жинақтап, оны жетілдіре түсті.

XIX ғасыр басында италиялық есепте екі тенденция қалыптасты. Біріншісі, құндылықтардың қозғалысына және сақталуына байланысты шаруашылық процесте қатысатын тұлғалар арасындағы қатынастар есебі (құқықтық бағыт); екіншісі - құндылықтар есебі (экономикалық бағыт).

Заңды бағыт негізін Никколо д' Анастасио (1803 ж.) сала отырып төмендегідей ережелерге тоқтала өтті:

есеп – бұл меншік иесінің құқығын және міндеттемелерін тіркеу;

есеп жүйесінің ортасы – капитал шоты.

Экономикалық бағыттың негізін салған Джузеппе Людовико Криппа (1838 ж.) есептің мақсаты – шаруашылық қызметтің нәтижесін зерттеу деп көрсетті.

Никколо д' Анастасио және Джузеппе Людовико Криппа италияндық ғылыми бухгалтерияның үш мектебінің пайда болуына әсер етті:

1. Ломбардтық (Милан)

2. Тоскандық (Флоренция)

3. Венециялық (Венеция)

Бухгалтерлік есеп туралы ғылымның атасы ретінде ломбардтық мектепті құрған Франческо Вилла саналды.

Вилланың пікірі бойынша бухгалтерия – бұл шоттар мен кітаптарды жүргізуде тіркелген экономикалық-әкімшілік түсініктер кешені. Бухгалтерия мақсаты – мүліктерді және шаруашылық ұйымдастырудағы бақылау.

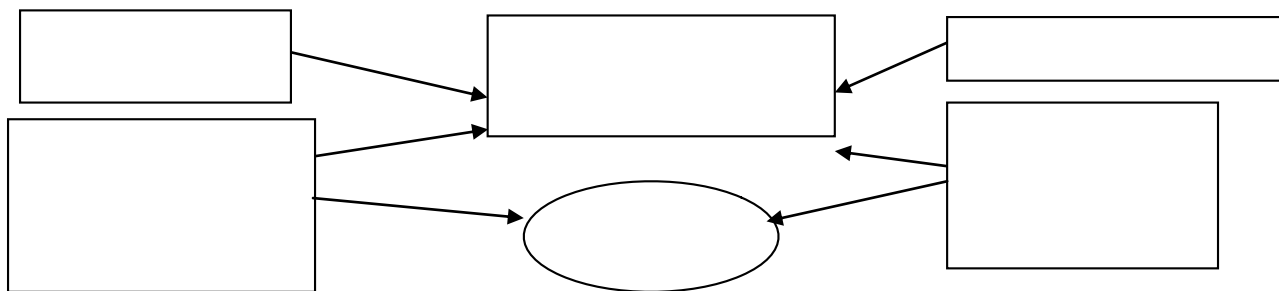
Бақылаудың өзі құндылықтардың сақталуын, оларды тиімді қолдануды, резервтерді табу мен аз шығын жұмсап көбірек пайда табуды қамтамасыз етеді.

Бухгалтерлердің тоскандық мектебі бухгалтерлік теорияның құқықтық аспектісін дамытты. Тоскандық мектептің негізін Франческо Марчи (1822 – 1871жж.) салды. Оның пікірі бойынша:

құндылықты алған тұлға (қарыз алушы) дебеттеледі;

құндылықты берген тұлға (қарыз беруші) кредиттеледі.

Марчи ісін Джузеппе Чербони жалғастырды. Ол бухгалтерлік есепті юриспруденцияның бір бөлігі деп санады. Оның ілімі логисмография деп аталды.

Сурет 1. Ломбардтық мектептің есеп әдістемесінің дамуына әсері.

Логисмографияда шот жүргізудің теориясын және нысанын анықтап алу керек. Теорияның негізіне екі принцип жатады:

1. Персоналдық – әр шоттың артында бір тұлға немесе тұлғалар тұрады.
2. Дуалистік – меншік иесінің шот қалдығы агент және корреспондент шоттарының жиынтығына тең.

Логисмографияда барлық шаруашылық операциялар үш топқа бөлінді:

1. Корреспонденттермен есептесулерді көрсететін заңдылық.
2. Статистикалық – мүлік құрамында ішкі өзгерістерге әкеп соғады.
3. Экономикалық – кәсіпорынның меншік иесімен есептесулер сомасын өзгертеді.

Бірінші және үшінші операция тобы модификация (жиының өзгертті) деп аталса, екіншісі пермутация деп аталады (жиының өзгерткен жоқ).

Росси шот жүргізудің шахматтық нысаның құрды. Фабио Беста есептің экономикалық трактовкасын дамытты.

Венециялық мектеп. Ф. Беста бақылауды алдын-ала, ағымдағы және кезекті деп бөлді. Алдын-ала бақылауға инструкция, ереже, смета, дайындау сияқты барлық жоспарлы жұмыстар жатады. Екіншісінде түгендеу жүргізу, сенім хат, кіріс және шығыс материалдық және кассалық ордерлер толтырылады. Үшінші стадияда есеп жүргізіледі.

Франциядағы есеп теориясы экономикалық бағытта дамыды. Оған әсіресе XIX ғ. атақты экономист Пьер Жозеф Прудон еңбектерінің әсері күшті болды. «Бухгалтер өзгенің байлығының күзетшісі емес, шаруашылық өмірді терең зерттейтін экономист» деген оның сөзі Ж.Т. Курсель-Сенелдің, Л. Сэя, А. Гильбо және Э.П. Леотенің еңбектеріне негіз болды.

Бухгалтерлік есептің шарықтауы екі автордың еңбектерімен байланысты болды:

1. Эжен Пьер Леоте коммерциялық пәндер оқытушысының және
2. Бухгалтер-тәжірибеші Адольф Гильбоның

Екі автор экономикалық бағыттың шынайы құрастырушылары және ең ірі өкілдері болып саналады: алдымен француздық, содан кейін әлемдік

бухгалтерлік әдебиетте. Олар есептің үш функциясының доктринасын қалыптастырды:

1. Арнайы қисынды ой (логика) түзумен, объектілерді топтастырумен және т.б. байланысты шот жүргізумен;
2. Әр түрлі қоғамдық топтардың мүдделерін салыстыратын әлеуметтік;
3. Есептік ақпараттың көмегімен шаруашылық процестерді басқаруға мүмкіндік беретін экономикалық.

Бір тілде сөйлесудің нәтижесінде Германия, Австро-Венгрия, Швейцария бухгалтерлері жалпы бір мектепті құрды. Неміс мектебі екі циклге бөлінуімен нақты сипатталды:

1. Саудалық
2. Өндірістік

Эйген Шмаленбах «саудалық бухгалтерия қарыздар мен міндеттемелерді бақылайды, ал өндірістік – ішкі шаруашылық процестерді, еңбек ақы, материалдар, өзіндік құн, қаржылық нәтижелер есебін бақылайды» - деді.

Саудалық бухгалтерия теориясы баланс жүргізуде дамыса, ал өндірістік бухгалтерия – калькуляция туралы ілімде.

Неміс баланс жүргізуінің атасы Швейцария ғалымы Иоган Фридрих Шер болды. Шердің есеп теориясын баланстық деп, ал капиталдық теңдік:

Активтер – Міндеттемелер = Капитал (1) Шер постулаты деп аталады.

Кәсіпорын капиталының көлемі мүлік объектісі мен кредиторлық қарыз арасындағы айырмаға тең:

Активтер – Міндеттемелер = Капитал + Кірістер – Шығыстар (2)

Активтер – Міндеттемелер – Капитал = Кірістер – Шығыстар (3)

Бірінші теңдік кәсіпорынның статикасын көрсетсе, екінші және үшінші теңдік динамикасын көрсетеді.

Баланстың өзі келесі формуламен құрылады. Бұл капиталдық деп емес, баланстық деп аталады.

Активтер = Капитал + Міндеттемелер (4)

Бұл – бастапқы балансты қалыптастырады. Кейінгі баланстар келесі формула бойынша құрылады:

Активтер + Шығыстар = Капитал + Міндеттемелер + Кірістер

Калькуляция теориясы. Германиядағы өнеркәсіптің дамуы дайын өнімнің өзіндік құнын есептеуді бірінші кезектегі мәселе ретінде алдыға қойды. Осы бағыт жағынан Альберт Кальмес көп үлес қосты. Ол «бухгалтерия калькуляцияның негізі және бақылауы, ал калькуляцияның өзі бухгалтерияны нақты, дәл жүргізудің жалғастырушысы» деп атады.

Калькуляциялау үшін А. Кальмес өндірісті негізгі және көмекші деп бөлді.

XIX ғасыр соңындағы Англо-американдық әдебиетте алты ұйымдық бухгалтерлік принципті ашып көрсетуге болады:

1. Еңбекті бөлу
2. Ақпаратты локализациялау (жедел қызметкерлер жұмысы – ажур (француз тілінен «бір күнге»)
3. Бақылаудағы бәсекелестік (салыстыру)

4. Бухгалтерияның іс-әрекеті (ай ішіндегі операцияларды бухгалтерлік шоттарда көрсету)

2. Әдістемелік тәуелсіздік (әр кәсіпорын өзі бухгалтерлік есепті жүргізуді ұйымдастырудың ережесін, әдістемесін құрастырады)

3. Ішкі бақылау.

XIX ғасыр ортасынан бастап баланс пайданы есептеу құралы ретінде қарастырыла бастады. Сондықтан пайдаға салық пен амортизация есептеу енгізілді. Амортизация – бухгалтерлік тәсіл ретінде XIV-XV ғ.ғ. танымал болса, тек қана XIXғ. ортасынан бастап Англияда танылды. Сонымен қатар, ағылшын ревизорларының техникасы басқа елдерді жиі таңғалдырды.

Әдебиет:

1. Соколов Я.В. История бухгалтерского учета [Электронный ресурс]: учебник для студентов / Я.В. Соколов, В.Я. Соколов.- 1, 74 МБ.- Москва: Финансы и статистика, 2004.-271с.
2. Соколов, Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: учебное пособие / Я.В. Соколов.- М.: "Аудит", "ЮНИТИ", 1996.- 638с.

РОЛЬ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА В КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

Кенешова А. А.

Кыргызско-Российский Славянский университет,
Бишкек, Кыргызстан

E-mail: aisuluu_keneshova@mail.ru

Научный руководитель: к.э.н. Орозонова А.А.

Центральный Банк является одним из основных органов в экономике каждой страны. Именно, от деятельности Центрального Банк, зависит экономическая стабильность, особенно роль регулятора, проявляется в кризисные периоды.

Рассмотрим деятельность Центральные Банков Российской Федерации и Республики Казахстан в кризисные периоды.

В 2014 году драматические события в экономике РФ нарастали, как снежный ком. Регулятору пришлось несколько раз переписывать основные направления денежно-кредитной политики и поднимать ключевую ставку — с 5,5% в начале года до 17% в декабре.[1]

Также введение плавающего курса началось на два месяца раньше от запланированной даты. Данные меры были приняты для того чтобы, прекратить валютные спекуляции. Так как попытка регулятора ввести валютный коридор, лишь усугубило ситуацию. Не смотря на то, что курс сохраняет свою зависимость от цены на нефть, геополитических факторов, можно отметить некоторые положительные моменты. Во-первых, на данный момент у общества